

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायधीश श्री सपना प्रधान मल्ल
माननीय न्यायधीश श्री तेजबहादुर के.सी.

फैसला

०६८-CR-१४२३

मुद्दा: कर्तव्य ज्यान

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला शिखर आम्बटे गाउँ विकास समिति-१ बस्ने
ठगबहादुर थापामगरको जाहेरीले नेपाल सरकार -----१ } पुनरावेदक/वादी

विरुद्ध

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला शिखर आम्बटे गाविस -२ बस्ने सन्तबहादुर
थापामगर-----१ }
ऐ.ऐ. बस्ने टंकबहादुर थापामगर-----२ } प्रत्यर्थी/प्रतिवादी
ऐ.ऐ.बस्ने भीमबहादुर थापामगर-----३ }
ऐ.ऐ. बस्ने गोपाल थापामगर-----४ }

०६९-CR-०८३३

मुद्दा: कर्तव्य ज्यान

हर्कबहादुर थापाको नाति होमबहादुर थापाको छोरा का.प.जि. शिखर
आम्बटे गा.वि.स. वडा नं. २ बस्ने वर्ष ३१ को सन्तबहादुर
थापामगर-----१ } पुनरावेदक/प्रतिवादी

विरुद्ध

नेपाल सरकार-----१ } प्रत्यर्थी/वादी

०६९-CR-०८३४

मुद्दा: कर्तव्य ज्यान

हर्कबहादुर थापाको नाति होमबहादुर थापाको छोरा का.प.जि. शिखर
आम्बोटे गा.वि.स. वडा नं. २ बस्ने वर्ष ३३ को टंकबहादुर
थापामगर-----१ } पुनरावेदक/प्रतिवादी

विरुद्ध

नेपाल सरकार-----१ } प्रत्यर्थी/वादी

२०७०-RC- ००३०

मुद्दा: कर्तव्य ज्यान

ठगबहादुर थापाको जाहेरीले नेपाल सरकार -----१ } वादी

विरुद्ध

कृष्णबहादुर क्याप्छाकी मगर-----१ } प्रतिवादी

शुरु तहमा फैसला गर्ने:

माननीय न्यायाधीश श्री लेखनाथ रेग्मी
काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अदालत

फैसला मिति:

२०६७/०४/२७

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने:

माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशराम मिश्र
माननीय न्यायाधीश श्री सत्यराज गुरुङ्ग
पुनरावेदन अदालत पाटन

फैसला मिति:

२०६८/११/१६

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिम पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला उपर पर्न आएको पुनरावेदन र ऐ. को दफा १० को उपदफा (२) बमोजिम साधक जाँचका लागि पेस हुन आएको लगाउमा रहेका प्रस्तुत मुद्दाहरूको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यसप्रकार छ-

तथ्य खण्ड

१. काभ्रेपलान्चोक जिल्ला, शिखर आम्बोटे गाविस-२ स्थित पूर्वमा खेतवारी, पश्चिममा अर्जुन थापामगरको खेतवारी, उत्तरमा तल्लोगाउँ र दक्षिणमा बाटोको चारकिल्लाभिन्न कच्ची बाटोमा जनकबहादुर थापामगरको लास रहेको । मृतकको टाउकोमा ढुङ्गाले हानी चोट

लागी रगत बगेको । प्रहार गरेका दुङ्गाहरु प्रहरीले बरामद गरी लगेको । अनुहारमा रगत लागेको, टाउकोको पछाडी पट्टी चार इन्च गहिरो घाउ रहेको भन्नेसमेत व्यहोराको घटनास्थल तथा लासजाँच मुचुल्का ।

२. मिति २०६५/०६/२९ गते राती ८.३० बजेको समयमा मेरो दाजु वर्ष ५६ को जनकबहादुर थापामगरलाई कृष्णबहादुर क्याप्टेनकीसमेत भई घरदेखि माथि लिई कर्तव्य गरी मारेको हुँदा प्रतिवादी कृष्णबहादुर मगरसमेत जना ३ लाई यसै जाहेरीसाथ दाखिल गरेको छु । कानूनबमोजिम गरिपाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको ठगबहादुर मगरको जाहेरी दरखास्त ।
३. मृतकको टाउको तथा शरीरको अन्य भागमा चोट लागेको कारणबाट मृत्यु भएको हो भन्नेसमेत व्यहोराको शव परीक्षण प्रतिवेदन ।
४. म तथा भाई सन्तबहादुर थापामगर समेतको सल्लाह अनुसार घरमा झारफुक गराउन भनी हाल मसँगै पक्राउमा परेको प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्टेनकी मगरलाई दशहजार दिई मिति २०६५/०६/१३ गते नै घरमा लगी पाली राखेकोमा घरमा झारफुक भए नभएको खबर पाउन निज झाक्री कृष्णबहादुर क्याप्टेनकी मगरलाई फोनमार्फत सोधेको हो । निज झाक्रीसँग हाल फरार रहेका प्रतिवादी श्याम राई पनि गई सोही बेलादेखि बसेका थिए । वारदातको समयमा मेरो काका नाताका जनक थापामगरलाई कर्तव्य गरी मारेको भन्ने खबर थाहापाई घटनास्थलमा जाँदा स्थानीय मानिसहरुले म समेतलाई नियन्त्रणमा लिई जाहेरीसाथ प्रहरीमा दाखिल गरेका हुन् भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी टंकबहादुर थापामगरको बयान ।
५. मेरो काठमाडौँस्थित कोठामा झारफुकको क्रममा सम्पर्क भएका प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्टेनकी मगरलाई घरमा लगी झारफुक गराउने भनी प्रतिवादी टंकबहादुर र सन्तबहादुर समेतले रु. दशहजार दिई आफ्नो घरमा लिई राखेका थिए । निज क्याप्टेनकी मगरसँग हाल फरार रहेका प्रतिवादी श्याम राई भन्ने व्यक्ति पनि सँगै गई बसेका थिए । वारदातस्थलमा मृत्यु भएका जनकबहादुर थापा र केही महिना अगाडी मृत्यु भईसकेका प्रतिवादी टंकबहादुर थापाको बाबु होमबहादुर थापाबीच रिसइवी थियो भन्ने सुनेको हुँ भन्नेसमेत व्यहोराको भिमबहादुर थापाले गरेको बयान कागज ।
६. भिमबहादुरको कोठामा चिनजान भएका प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्टेनकी मगरलाई घरमा लगी भूत, पिचासको झारफुक गराउने भनी दाजु टंकबहादुर थापामगर समेतको सल्लाहबमोजिम मैले प्रतिवादी कृष्ण क्याप्टेनकी मगर र श्याम राई भन्नेसमेत ३ जनालाई मिति २०६५/०६/१३ गते घरमा ल्याई राखेर काठमाडौँ गएको हुँ । झारफुक गर्नको

लागि भनी म तथा दाजु भई भिनाजुको कोठामा रु.१०,०००/- दिएको थिएँ । वारदात मिति र समयमा निजहरुले जनकबहादुर थापामगरलाई कर्तव्य गरी मारेको हो भन्ने थाहा पाएको हुँ भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी सन्तबहादुर थापामगरले गरेको बयान ।

७. मिति २०६५/०६/१० गते भिमबहादुर थापामगर बिरामी भएकोले मैले झारफुक गरिरहेको अवस्थामा निजका साला नाताका टंकबहादुर र सन्तबहादुर आई जोखाना हेराई निजहरुको घरमा बीर मसान पिचास रहेकोले सो हटाउने काम घरमै गई गर्नुपर्छ भन्दा निजहरुले मलाई रु.१०,०००/- दिई ऐ. १३ गते म तथा श्याम राईलाई सन्तबहादुर मगरले सुनाउँदा मलाई झारफुकको वाण हानेपछि सो कुरा मैले टंकबहादुर समेतलाई भन्दा जसरी भएपनि निजलाई मार्नु पर्छ हामी रु. ४०,०००/- थपी दिउँला भनी भनेका हुन् । गोपाल मगरले पनि सो कुरा थाहापाई निजलाई मारेमा रु.३०,०००/- थपिदिनेछु भनेपछि वारदात मिति र स्थानमा म तथा श्याम राई मिली ठुंगाले टाउको र शरीरमा हिक्राई कर्तव्य गरी मृतकलाई मारेको हो भन्ने व्यहोराको प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरले गरेको बयान ।

८. मिति २०६५/०६/३० गते बिहान गाउँको धारामा पानी नआएपछि कहाँ के भयो भनी गाउँका मानिसहरु हेर्न जाँदा वारदातस्थल सार्वजनिक बाटोमा जनकबहादुर थापाको मृत्यु भएको देखी होहल्ला हुँदा म समेत सो स्थानमा गई घटनाका सम्बन्धमा बुझ्दै जाँदा वारदात मिति र समयमा टंकबहादुर मगर समेतले घरमा ल्याई पाली राखेका कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरसमेत भई कर्तव्य गरी मारेका हुन् । टंकबहादुरसमेत भई आफ्नो बाबुलाई मारेको भन्ने रिस राखी मृतकलाई मार्नका लागी रु. ५०,०००/- दिउँला भनी रु.१०,०००/- दिई घरमा ल्याई राखी मार्न लगाएका रहेछन् । सो घटना घटाउन गोपाल मगरले रु. ३०,०००/-दिन्छु भनेका छन् छैनन् उनै जानून् भन्नेसमेत व्यहोराको एकै मिलानको च्याडबा लामासमेतका जना ३ ले लेखी लेखाईदिएको वस्तुस्थित मुचुल्का ।

१०. प्रतिवादी टंकबहादुर थापामगर समेतले घरमा झारफुक गर्न लगी राखेका प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगर समेतलाई मृतक दाईलाई मारेपछि रु.३०,०००/-दिउँला भनी मैले भनेको छैन । निजले गलत बयान दिएका हुन् । टंकबहादुर थापामगर समेतले पैसा दिउँला भनी प्रलोभनमा पारी निजहरुकै योजनाबाट दाजुलाई मारेका हुन् भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी गोपाल थापामगरले गरेको बयान ।

११. प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगर र श्याम राईले गरेको उक्त कार्य मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १ नं. र १३(३) नं. विपरीतको कसूर अपराध भएकोले निजहरुलाई सोही ऐनको १३(३)नं. बमोजिम हदैसम्मको सजाय गरीपाउँ । प्रतिवादीहरु

सन्तबहादुर थापामगर, टंकबहादुर थापामगर र भिमबहादुर थापामगरले भूतप्रेत हटाउनका लागि जाहेरवालाको दाजु जनक थापामगरलाई मार्ने बचन दिई सोको लागि नगद रु.१०,०००/- अग्रिम दिएको र बाँकी ४०,०००/- पछि दिने तथा प्रतिवादी गोपाल थापामगरले सो अपराध कार्य गर्नका लागि रु.३०,०००/- दिने बचन दिई मार्न लगाएको उक्त कार्य मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १ नं. र १३ (४) नं. विपरीतको कसुर अपराध भएकोले निजहरूलाई ऐ. ऐनको १३ (४) नं. बमोजिम हदैसम्मको सजाय गरिपाउँ भन्ने मागदावी सहितको अभियोगपत्र ।

१२. घटनास्थलमा निजको मृत्यु भएको भन्ने कुरा मैले भोलीपल्ट थाहा पाएँ । कसैसँग कुनै रकम लिएको छैन । श्याम राईले झगडाको क्रममा हानेकोसम्म थाहा पाएको हो । मैले मृतकलाई कर्तव्य गरी मारेको होइन । मलाई सजाय हुनुपर्ने होइन भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरले अदालतमा गरेको बयान ।
१३. घटनास्थलमा म नभएकोले मलाई केही थाहा छैन । घटनाको भोलिपल्ट बिहान प्रहरीसँग गएको थिएँ । त्यहीबाट पक्राउ गरी ल्याएको हो । मैले कर्तव्य गरी हत्या गराएको होइन । मेरो कुनै संलग्नता नरहेकोले मलाई सजाय हुनुपर्ने होइन भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी टंकबहादुर थापामगरले अदालतमा गरेको बयान ।
१४. श्याम राई र कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरले मारेको हो । मृतकलाई मार्न मैले कुनै योजना बनाएको छैन । मार्न लगाएको पनि होइन । म निर्दोष भएको हुँदा सजाय हुनुपर्ने होइन भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी सन्तबहादुर थापामगरले अदालतमा गरेको बयान ।
१५. मृतकलाई कर्तव्य गरी मार्ने विषयमा मलाई केही थाहा छैन । श्याम राईले मारेको हो भनी कृष्ण क्याप्ल्याकी मगरले भनेको हो । मेरो नाम किटान गरी जाहेरी किन दिए मलाई थाहा छैन । मैले कुनै कसूर नगरेको हुँदा सजाय हुनुपर्ने होइन भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी भिमबहादुर थापामगरले अदालतमा गरेको बयान ।
१६. मैले घटनाको सम्बन्धमा भोलिपल्टमात्र थाहा पाएको हुँदा मृतकलाई कसले कसरी मारे मलाई थाहा भएन । घटनामा मेरो कुनै संलग्नता नभएको हुँदा सजाय हुनुपर्ने होइन । मार्न पैसा दिन्छु भनेको छैन । टंकबहादुरले मारेको भनी मैले प्रहरीमा भनेको होइन । किन त्यसरी लेखे थाहा भएन । अभियोगदावी झुठ्ठा हो भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी गोपाल थापामगरले अदालतमा गरेको बयान ।
१७. प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगर तत्काल प्राप्त प्रमाणबाट कसूरदार देखिएकोले निजलाई अ.बं. ११८ को देहाय (२) बमोजिम पुर्पक्षको लागी थुनामा राख्नु । अन्य

प्रतिवादीहरूको हकमा कसूरदार हुन् भन्ने मनासिब आधार नदेखिएकोले निजहरू सन्तबहादुर थापामगर, टंकबहादुर थापामगर, भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगरलाई अ.बं. ४७ नं. बमोजिम तारेखमा राख्नु भन्ने मिति २०६५/०८/०१ को शुरु अदालतको आदेश।

१८. प्रतिवादीमध्येको श्याम राई फरार रहेकोले अ.बं. १९० नं. बमोजिम मुलतवी राख्ने र कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगर उपर मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने ठहर्न्याई साधक जाहेर गरेको, प्रतिवादी सन्तबहादुर थापामगर र टंकबहादुर थापामगरले दावीबमोजिम कसूर गरेकै हुन् भन्ने निर्विवाद तथा ठोस सबूद प्रमाणको अभावमा सो मागदावी बमोजिम सजाय गर्दा फौजदारी विधिशास्त्रको आधारभूत मान्यता विपरीत हुने भएतापनि निज प्रतिवादीहरू सन्तबहादुर थापामगर र टंकबहादुर थापामगरले कर्तव्य गरी मृतकलाई मार्ने मुख्य प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरलाई आफ्नो घरमा लगी राखेकोसमेत आधार प्रमाणबाट निज प्रतिवादी सन्तबहादुर थापामगर र टंकबहादुर थापामगरलाई मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धी महलको १७(३) नं. बमोजिम जनही ३ वर्ष कैद सजाय हुने ठहर्छ। प्रतिवादीहरू भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगर मृतकलाई मार्ने कार्यमा संलग्न भएको र मत सल्लाहमा पसेको भन्ने निर्विवाद सबूद प्रमाण नदेखिएकोले निजहरूलाई आरोपित कसूरबाट सफाई हुने ठहर्छ भनी काभ्रेपलान्चोक जिल्ला अदालतबाट मिति २०६७/०४/२७ मा भएको फैसला।

१९. प्रतिवादी सन्तबहादुर थापामगर, टंकबहादुर थापामगर, भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगरले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा टंकबहादुर थापामगर र सन्तबहादुर थापामगरले कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरलाई रु.१०,०००/- काठमाडौंमा दिई बाँकी रकम मारेपछि दिने शर्तमा लगी घरमा राखेको र मृतकलाई मार्न लगाएको तथा मुख्य भई बयान दिने प्रतिवादीहरूलाई मतियार मात्र कायम गरेको, मुख्य अभियुक्त कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरले प्रहरीमा बयान गर्दा मृतकलाई मार्नुपर्छ हामी रु.४०,०००/- थपि दिउँला भन्ने आदेश निर्देशन अनुसार मृतकलाई मारिएको कुरा भनेको हुँदा मागदावी भन्दा कम सजाय गरेको तथा प्रतिवादी भिमबहादुर थापामगरको बयानबाट रिसइवी रहेको पुष्टि भएकोले प्रतिवादी भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगरलाई सफाई दिने गरी भएको शुरु अदालतको फैसला नमिलेकोले जाहेरवालाको बकपत्र, एवं बस्तुस्थिती मुचुल्काका बुद्धिमान तामाङ समेतले गरेका कागजहरूको मूल्यांकन नगरी भएको फैसला त्रुटीपूर्ण हुँदा उक्त फैसला बदर गरी शुरु मागदावी बमोजिम सजाय गरीपाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट पुनरावेदन अदालत पाटनमा परेको पुनरावेदन।

२०. सहोदर काकालाई मार्न लगाउनु पर्ने कुनै रिसइवी र कारण छैन। मानिस मर्दैमा मत सल्लाहमा पसेको हुनपर्छ भनी अनुमानको भरमा सजाय गरिएको छ। मुख्य अभियुक्तलाई

घरमा लगी राखेको कुरा अपराध होईन । घरमा शुद्धिकरणको लागि मात्र लगेको हो । मेरो समेतको संलग्नता र सहमतिबाट मृतकको हत्या भएको भन्ने कुनै प्रमाणबाट नदेखिँदा मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १७(३) नं. बमोजिम जनही ३ वर्ष कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटीपूर्ण हुँदा बदर गरी सफाई पाउँ भन्ने व्यहोराको प्रतिवादीहरु टंकबहादुर थापामगर र सन्तबहादुर थापामगरको पुनरावेदन अदालत पाटनमा परेको छुट्टाछुट्टै पुनरावेदनपत्र ।

२१. मुख्य अभियुक्त भनिएका कृष्णबहादुर क्याप्छाकी मगरको पुनरावेदन समेत नपरेको भन्ने देखिन्छ । यी प्रतिवादीहरु र कृष्णबहादुर क्याप्छाकी मगरउपर ज्यान सम्बन्धी महलको १ नं. र १३(३) नं. अनुसार कसूर अपराध गरेकोमा सोहीको १३(३) नं. अनुसार सजाय हुन तथा प्रतिवादीहरु सन्तबहादुर थापामगर, टंकबहादुर थापामगर र भिमबहादुर थापामगरले मृतकलाई मार्ने बचन दिई सोको लागी १०,०००/- अग्रिम दिई रु.४०,०००/- पछि दिने शर्तमा र गोपाल थापामगर समेतबाट मृतकलाई मारेमा रु.३०,०००/- थपिदिने बचन दिई मार्न लगाएको र उक्त कार्य ज्यान सम्बन्धी महलको १ नं. विपरीतको कसूरमा सोहीको १३(४) नं. बमोजिम सजाय हुन मागदावी लिई अभियोगपत्र दर्ता भएको देखिँदा शुरु अदालतबाट भएको फैसला प्रमाणको मुल्यांकनको रोहमा फरक पर्नसक्ने आधारमा विपक्षी झिकाउनु भन्ने व्यहोराको पुनरावेदन अदालत पाटनको आदेश ।

२२. मिति २०६५/०६/३० को घटनास्थल मुचुल्का हेर्दा सम्पूर्ण अनुहार र नाकबाट रगत बगिरहेको, कानमा रगत लागेको, घाटीमा डोरीको डाम रहेको, टाउको पछाडिपट्टी अन्दाजी ४ ईन्च गहिरो घाउ, डडाल्नो नजिक निलडाम रहेको, ठाउँ ठाउँमा छाला खोसिएको, छातीमा निलडाम रहेको भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । जाहेरी हेर्दा गोपाल थापामगरको नाउँ उल्लेख नभई अन्य प्रतिवादीहरु उपर जाहेरी परेको देखिन्छ । मृतकको शव परीक्षण प्रतिवेदनमा मृत्युको कारण Multiple blunt and sharp force injury to the head भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । वारदात प्रत्यक्षदर्शी प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्छाकी मगर र श्याम राई बाहेक अरु कोही नभएको भन्ने स्पष्ट देखिन्छ । मुख्य अभियुक्त कृष्णबहादुर क्याप्छाकी मगरको अनुसन्धान अधिकृत समक्ष भएको बयान कागजलाई स्वतन्त्र प्रमाणहरु मृतकको लासजाँच मुचुल्का र शवपरीक्षण प्रतिवेदनले समर्थन गरेको देखिन्छ । शुरुले प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्छाकीलाई ज्यान सम्बन्धिको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैद गर्ने गरेको निजको हकमा साधक जाहेरी फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुन्छ । प्रतिवादीहरु सन्तबहादुर र टंकबहादुरको हकमा कृष्णबहादुरलाई रु.१० हजार दिई घरमा राखेको कुरामा मुख मिलेकै देखिन्छ । कृष्णबहादुरको पोल अनुसार रु.४०,०००/- र ३०,०००/- दिन्छु भन्ने बचन दिएको भन्ने कुरा स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि हुन नआएको अवस्था भए पनि प्रतिवादीको जिकिर अनुसार घर शुद्धिको लागी घरमा ल्याएको भन्ने प्रमाणित गराउन सकेको अवस्था

नदेखिएको । त्यस्तो प्रकृतिको मान्छेलाई लामो समयसम्म घरमा राख्नुपर्ने कारण दर्शाई पुष्टि गर्न सकेको नदेखिएको । प्रतिवादी श्याम राई पनि संगै लानु पर्नाको औचित्यसमेत देखाउन नसकेकोबाट अरु किसिमको मतलबी देखिएकोले यी दुई प्रतिवादी सन्तबहादुर र टंकबहादुरको हकमा मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १७(३)नं. बमोजिम तीन वर्षका दरले कैद गर्ने गरेको मिलेकै देखिन आयो । अन्य प्रतिवादीहरु भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगरको हकमा हेर्दा गोपाल थापामगरको नाम शुरू जाहेरीमा नै नभएको, निज र अरु प्रतिवादीहरुले मार्ने कार्यमा संलग्न भएको भन्ने मिसिल प्रमाणबाट नदेखिँदा सफाई दिने गरेको शुरू काभ्रेपलान्चोक जिल्ला अदालतको मिति २०६७/०४/२७ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ भनी पुनरावेदन अदालत पाटनले मिति २०६८/११/१६ मा गरेको फैसला ।

२३. प्रतिवादीहरुलाई अभियोगदावी अनुसार सजाय गर्नुपर्ने भन्ने वादी नेपाल सरकार तथा अभियोगदावीबाट सफाई पाउनुपर्ने भन्ने मूल व्यहोरा भएको प्रतिवादी सन्तबहादुर थापा र टंकबहादुर थापाले यस अदालतमा पेस गरेको पुनरावेदनका साथै प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्छाकी मगरको हकमा पुनरावेदन नपरेकोले साधकको रोहमा दर्ता गरी पेस गरिएको भन्ने व्यहोराको साधक दर्ता आदेश ।

२४. वादी नेपाल सरकार तथा प्रतिवादीमध्येका सन्तबहादुर थापा र टंकबहादुर थापामगरको पुनरावेदन परेको देखिएकोले प्रतिवादीमध्येका भिमबहादुर थापा र गोपाल थापामगरलाई झिकाई लगाउको ०७०-RC-००३० को साधक साथै राखी पेस गर्नु भनी यस अदालतबाट मिति २०७४/१०/१७ मा भएको आदेश ।

ठहर खण्ड

२५. नियमानुसार दैनिक पेसीसूचीमा चढी निर्णयार्थ पेस हुन आएका प्रस्तुत मुद्दाहरुको मिसिल अध्ययन गर्दा प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्छाकी मगरलाई मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १ नं. बिपरितको कसूरमा सोहीको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैद हुने, प्रतिवादीमध्येका सन्तबहादुर थापामगर र टंकबहादुर थापामगरको हकमा मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १७ (३) नं. बमोजिम जनही ३ (तीन) वर्षका दरले कैद गर्ने तथा प्रतिवादीहरु भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगरले अभियोगदावीबाट सफाई पाउने ठहरी शुरू काभ्रेपलान्चोक जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला पुनरावेदन अदालत पाटनबाट सदर गरी प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्छाकीको हकमा पेस भएको साधक तथा उल्लिखित अन्य प्रतिवादीहरुको हकमा पुनरावेदनको रोहबाट हेरी निर्णय गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

२६. पुनरावेदक/प्रतिवादीहरू टंकबहादुर थापामगर र सन्तबहादुर थापामगरको तर्फबाट प्रतिरक्षाको लागि उपस्थित हुनुभएका कानून व्यवसायी विद्वान अधिवक्ता श्री श्यामबहादुर के.सी.ले मेरा पक्षहरूले मृतकलाई मार्न भनी कुनै जाल प्रपन्च गरेका र रकम दिएका छैनन् । सो कुरा निजहरूले अदालतमा गरेको बयानमा समेत भनेका छन् । मुख्य अभियुक्तलाई घरमा लगी राखेको शंकाको आधारमा मात्र ज्यान मार्नका निमित्त मत सल्लाहमा पसेको भन्न मिल्दैन । शंकाको भरमा फौजदारी अभियोगमा कारबाही गर्न नमिल्ने हुँदा पुनरावेदन अदालतबाट भएको फैसला उल्टी भई मेरा पक्षहरूले वादीदावीबाट फुर्सद पाउनुपर्छ भनी गर्नुभएको बहस जिकिरसमेत सुनियो । त्यस्तै, प्रत्यर्थी नेपाल सरकारको तर्फबाट प्रतिरक्षा गर्नुहुने विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री महेशप्रसाद खत्रीले प्रतिवादीहरूले कर्तव्य गरी मृतकलाई मारेको कुरासम्म इन्कार गरेपनि मार्ने वातावरण निर्माण गरेको कुरा स्वीकार गरेको अवस्थामा परिस्थितिजन्य प्रमाणसमेतको मूल्यांकन गरी अभियोगदावी अनुसारकै कारबाही हुनुपर्ने हो भनी बहस प्रस्तुत गर्नुभयो । प्रस्तुत मुद्दाहरूमा शुरु जिल्ला अदालतले गरेको फैसलाउपर पुनरावेदन अदालत पाटनबाट साधक र पुनरावेदनको रोहबाट हेरी शुरु सदर गर्नेगरी भएको फैसला मिले नमिलेको सम्बन्धमै निर्णय गर्नुपर्ने देखियो ।

२७. प्रतिवादीहरू कृष्णबहादुर क्याप्टेनकी मगर र श्याम राईको हकमा मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १ नं. र १३(३) नं. विपरीतको कसूरमा ऐ. को १३(३) नं. बमोजिम हदैसम्मको सजाय तथा प्रतिवादीहरू सन्तबहादुर थापामगर, टंकबहादुर थापामगर, भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगरको हकमा निजहरूले मृतक जनक थापामगरलाई मार्ने बचन दिई सोको लागि केही रकम लिनुदिनु भई बाँकी पछि दिउँला बयान समेत गरेको हुँदा निजहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १ नं. र १३(४) नं. विपरीतको कसूरमा ऐ. को १३(४) नं. बमोजिम हदैसम्मको सजाय हुनुपर्ने भन्ने अभियोगदावी भएकोमा प्रतिवादीमध्येको श्याम राई फरार रहेकोले निजको हकमा मुद्दा मुलतवी राखी प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्टेनकी मगर उपर मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १३ (३) नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने, प्रतिवादीद्वय सन्तबहादुर थापामगर र टंकबहादुर थापामगरले दावीबमोजिम कसूर गरेकै हुन् भन्ने निर्विवाद तथा ठोस सबूद प्रमाणको अभावमा मागदावीबमोजिम सजाय गर्दा फौजदारी विधिशास्त्रको आधारभूत मान्यता विपरीत हुने भएतापनि कर्तव्य गरी मृतकलाई मार्ने मुख्य प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्टेनकी मगरलाई आफ्नो घरमा लगी पाली राखेकोसमेत आधार प्रमाणबाट प्रतिवादीद्वय सन्तबहादुर थापामगर र टंकबहादुर थापामगरलाई मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १७(३) नं. बमोजिम जनही ३ वर्ष कैद सजाय हुने तथा प्रतिवादीहरू भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगर मृतकलाई मार्ने कार्यमा संलग्न भएको र मत सल्लाहमा पसेको भन्ने निर्विवाद सबूद प्रमाणबाट नदेखिएकोले निजहरूले आरोपित कसूरबाट सफाई हुने ठहर्छ भनी शुरु

काभ्रेपलान्चोक जिल्ला अदालतबाट फैसला भएको छ भने पुनरावेदन अदालत पाटनबाट पनि शुरू अदालतकै फैसला सदर हुने भनी निर्णय भएको देखिन्छ । पुनरावेदन अदालतले फैसला गर्दा घटनास्थल मुचुल्का, किटानी जाहेरी, शव परीक्षण प्रतिवेदनको बेहोरा, वारदात स्थलमा प्रत्यक्षदर्शी प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगर र श्याम राई बाहेक अरु कोही नभएको तथ्य, मुख्य अभियुक्त कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरले अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष गरेको बयान कागजलाई स्वतन्त्र प्रमाणहरूले समर्थन गरेको तथा अन्य प्रतिवादीहरूमध्ये टंकबहादुर थापामगर र सन्तबहादुर थापामगरको हकमा कसूरको मात्रा अनुसारको सजाय गरेको, प्रतिवादीहरू भीमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगरको हकमा कसूर स्थापित गर्न स्वतन्त्र प्रमाणको अभाव रहेको भन्ने आधार ग्रहण गरेको पाईयो ।

२८. जाहेरीमा कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरसमेत भई मृतकलाई कर्तव्य गरी मारेको व्यहोरा खुलाई अभियुक्त किटान गरिएदिएको अवस्था छ । टाउकोमा चोट लागी रगत बगेको, प्रहार गरिएका ढुङ्गाहरू प्रहरीद्वारा बरामद भएको, मृतकको अनुहारमा रगत लागेको, टाउकोको पछाडी घाउ रहेको भन्नेसमेत व्यहोराको घटनास्थल तथा लासजाँच प्रकृती मुचुल्काबाट देखिएको, मृतकको टाउको तथा शरीरको अन्य भागमा चोट लागेको कारणबाट मृत्यु भएको हो भन्ने शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट खुलेको देखिँदा जनकबहादुर थापाको मृत्यु अप्राकृतिक तवरले नै भएको देखिन आउँछ । मुख्य अभियुक्त कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष गरेको बयानमा आफू र श्याम राई भई ढुङ्गाले हिकोई निजलाई मारेको कुरामा सावित रहेको र उक्त मौकाको कागज डरधाक यातना दिई गराईएको भन्ने जिकिरसमेत लिन नसकेकोबाट जनकबहादुर थापालाई कर्तव्य गरी ज्यान मार्ने कार्यमा प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी समेतको प्रत्यक्ष संलग्नताबाट भएको थिएन भनी मान्न मिल्ने अवस्था देखिएन ।

२९. जनकबहादुर थापालाई मार्नका लागि प्रतिवादीहरू टंकबहादुर र सन्तबहादुरले आफूलाई केही रकम दिई बाँकी काम सम्पन्न भएपछि दिने भनेकोले वारदात मिति र स्थानमा म तथा श्याम राई मिली ढुङ्गाले टाउको र शरीरमा हिकोई कर्तव्य गरी निजलाई मारेको हो भनी मुख्य प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा कसूर गरेको कुरामा सावित रहेको देखिएको छ । दाजुभाईको सल्लाह अनुसार कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकीलाई रकम दिई झारफुकको लागि मिति २०६५/०६/१३ देखि नै घरमा ल्याएको, प्रतिवादी श्याम राई पनि कृष्णबहादुरसंगै घरमा आएको भनी प्रतिवादीहरू टंकबहादुर र सन्तबहादुर थापामगरले अनुसन्धानको क्रममा गरेको बयान, प्रतिवादी टंकबहादुर थापाको बाबु होमबहादुर र मृतक जनकबहादुरबीच रिसइवी थियो भनी भीमबहादुरले लेखाईदिएको व्यहोराका साथै च्याड्बा लामासमेतले कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकीसमेत भई जनकबहादुरलाई मारेका हुन् भनी मौकामा लेखाएको कुरालाई

मिसिलसंलग्न शवपरीक्षण प्रतिवेदन, लासजांच र घटनास्थल मुचुल्का जस्ता स्वतन्त्र प्रमाणले समेत पुष्टि गरेको अवस्था छ । यी प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्टाकीले अदालतमा आई बयान गर्दा जनकलाई मैले मारेको होईन श्याम राईले हानेकोसम्म थाहा छ भनेबाट वारदातको समयमा आफू घटनास्थलमा नै मौजुद रहेको कुरा अप्रत्यक्ष रूपमा स्वीकार गरेको देखिन्छ भने निजले पोल गरेका प्रतिवादी श्याम राई हाल फरार अवस्थामा रहेका छन् । मानिस मार्ने योजना बनाई, योजनाकारहरूबाट रकमसमेत लिई मृतकको घर नजिकै योजनाकारहरूकै घरमा गई दुई हप्ता भन्दा लामो समयसम्म बसी घटनासमेत घटिसकेको तथा मृतकलाई मार्ने काममा कृष्णबहादुर क्याप्टाकी मगर र श्याम राई भन्ने व्यक्ति सरिक थिए भनी अन्य प्रतिवादीहरूले अदालतमा आई गरेको बयान, शव परीक्षण प्रतिवेदन लगायतका संकलित सबुद प्रमाणहरू र अनुसन्धान प्रतिवेदनहरूले समर्थन गरेको अवस्थामा निजले अदालतमा आई गरेको इन्कारी बयानलाई मात्र आधार लिई निजलाई निर्दोष भन्न सकिने अवस्था देखिएन । *प्रतिवादीले इन्कारी बयान गरे तापनि अभियुक्तले गरेको त्यस्तो इन्कारी बयान तथ्ययुक्त एवम् ठोस सबुद प्रमाणबाट समर्थित हुनुपर्दछ, केवल आरोपित कसूरमा इन्कार रहेकै कारणले मात्र अभियुक्तलाई निर्दोष मात्र नमिल्ने भनी ने.का.प. २०७१, अङ्क १०, निर्णय नं. १२६३ मा सिद्धान्तसमेत प्रतिपादन भएको तथा निजले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष गरेको बयानलाई अन्यथा भन्न नसकेको र निज लामो समयसम्म प्रतिवादीहरूको घर निवासमा बस्नुपर्ने अन्य उचित प्रयोजनसमेत स्वतन्त्र तवरले खुल्न पुष्टी हुन नसकेको अवस्थामा रकम लिई स्वयम् सरिक भई कर्तव्य गरी मानिस मार्ने कार्य गरेको कुरा अनुसन्धानको बयान र कागजातबाट पुष्टी भएकोले यी प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्टाकी मगरले अदालतमा गरेको प्रमाणद्वारा असमर्थित ईन्कारी बयानलाई मात्र प्रमाणमा लिन सकिने अवस्था देखिएन । अतः निज प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्टाकी मगरले मुख्य अभियुक्त भई अभियोगदावी बमोजिमको कसूर अपराध गरेकै देखिन आयो ।*

३०. प्रतिवादीमध्येका टंकबहादुर थापामगर, सन्तबहादुर थापा मगर, भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगरले पुनरावेदक नेपाल सरकारको दावी अनुसारको कसूर गरे नगरेको तथा पुनरावेदक प्रतिवादीहरू टंकबहादुर थापामगर र सन्तबहादुर थापामगरले पुनरावेदनमा लिएको दावी पुग्ने नपुग्ने सम्बन्धमा हेर्दा निजहरूबाट भए गरेका कार्य कसूर अपराधको कुन हदसम्म स्थापित हुन्छ वा हुदैन भनी निर्णय गर्नुपूर्व घटना परिस्थिति र पेस भएका प्रमाणहरूको मुल्यांकनको आधारमा गर्नुपर्ने हुन्छ । यी चारैजना प्रतिवादीहरू मृतकलाई कर्तव्य गरी मार्ने कार्यमा मुख्य अभियुक्त सरह स्वयम् सरिक भएको भन्ने मिसिल संलग्न कागज प्रमाणबाट पुष्टि हुने अवस्था देखिन आएन । प्रतिवादी मध्येका टंकबहादुर थापामगर र सन्तबहादुर थापामगरको हकमा कर्तव्य गरी मृतकलाई मार्ने कार्यमा सरसल्लाह गरी योजनासमेत बनाई सो घटनाका मुख्य अभियुक्त कृष्णबहादुर क्याप्टाकी मगरसमेतलाई

घरमा लगी पालिराखेको, त्यसरी घरमा लगी लामो समयसम्म पाली राख्नुपर्ने कामको समुचित प्रयोजन नखुलेको, मुख्य अभियुक्त रहेका कृष्णबहादुर क्याण्डाकीलाई घर सुद्धिकालागि ल्याएको भनेपनि घरसुद्धिको लागि उनीहरूले के के गरे भनी पुष्ट्याई गर्न नसकेको, अन्य तरिकाले यी प्रतिवादी र मुख्य अभियुक्तको नाता सम्बन्धसमेत स्थापित हुन नसकेको अवस्था हुँदा यी दुई प्रतिवादीहरूको संलग्नता उक्त कसूर अपराधका लागि मत सल्लाहमा पसी अरु किसिमको मतलबी रहेको पुष्टि हुन आउँछ । त्यस्तै, प्रतिवादीहरू भिमबहादुर थापा मगर र गोपाल थापा मगरको हकमा विचार गर्दा दुवैजना प्रतिवादीहरू आफै कसूरमा संलग्न नभएको, प्रतिवादी भिमबहादुरले मुख्य अभियुक्तलाई रकम दिई मानिस मार्न उक्साएको भनेपनि त्यस्तो तथ्य स्वतन्त्र प्रमाणले पुष्टि हुन सकेको अवस्था छैन भने प्रतिवादी गोपाल थापाको हकमा जाहेरीमै नाम उल्लेख नभएको र निजलाई लगाईएको अभियोगदावी पुष्टी गर्ने स्वतन्त्र प्रमाणको अभावमा यी प्रतिवादीहरू भिमबहादुर थापा र गोपाल थापा यस कसूर वा सो को योजनामा संलग्न रहे भएका थिए भनी ठोकुवा गर्न सक्ने अवस्था नहुँदा ज्यान मर्ने कार्यमा मत सल्लाहमा पसेको भन्ने अवस्था देखिएन । त्यस्तो अवस्था नदेखिएबाट निजहरूलाई केवल अनुमानको भरमा मात्र कसुरदार हुन भनी ठहर गर्न मिलेन । तसर्थ, यी प्रतिवादीहरू भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगरले अभियोगदावीबाट सफाई पाउने नै देखियो । कृष्णबहादुर क्याण्डाकीलाई घर सुद्धिको लागि घरमा लगी राखेको भनेपनि सो को प्रमाण गुजार्न नसकेको कारणबाट प्रतिवादी टंकबहादुर र सन्तबहादुरको पुनरावेदन जिकिर र निजका कानून व्यवसायीले बहसको क्रममा यी प्रतिवादीहरू निर्दोष छन् भनी गरेको तर्कसँग सहमत हुन सकिने । त्यस्तै, प्रतिवादीहरू टंकबहादुर, सन्तबहादुर, भिमबहादुर र गोपालबहादुरले कर्तव्य गरी ज्यान मार्ने काममा प्रत्यक्ष सहभागी भई संयोग पार्ने कार्य गरेको नदेखिएबाट निजहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १३ (४) नं. बमोजिम सजाय हुनुपर्ने भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर स्थापित हुन सक्तैन । प्रतिवादीहरू टंकबहादुर र सन्तबहादुरले मुख्य अभियुक्त कृष्णबहादुर क्याण्डाकीलाई घरमा लगी पालिराखेको कारणबाट यस वारदातमा यी दुई प्रतिवादीहरूको अरु किसिमको मतलबी देखिएकोले निजहरूलाई ज्यान सम्बन्धी महलको १७(३) नं. बमोजिम सजाय गरेको मिलेकै देखिन्छ । प्रतिवादीहरू भिमबहादुर र गोपालबहादुरलाई हुनुपर्ने सजायको मागदावी सम्बन्धमा सो कसूर अपराधमा निजहरूको संलग्नता रहेको भनी पुष्टी गर्ने स्वतन्त्र प्रमाणको अभावमा वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसमेत स्थापित हुनसक्ने देखिएन । अतः प्रतिवादीहरू टंकबहादुर थापामगर र सन्तबहादुर थापामगरको हकमा निजहरूलाई कसुर अनुसार मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १७ (३) नं. अनुसारको सजाय हुने तथा प्रतिवादीहरू भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगरले अभियोगदावीबाट सफाई पाउने गरी ठहर भएको पुनरावेदन अदालतको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने देखिएन ।

३१. यसप्रकार, वर्णित आधार कारणबाट प्रस्तुत मुद्दाका प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरलाई मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १ नं. विपरितको कसूरमा सोहीको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने, कर्तव्य गरी मृतकलाई मार्ने मुख्य प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरलाई आफ्नो घरमा लगी पालिराखेकोसमेत आधार प्रमाणबाट प्रतिवादीद्वय सन्तबहादुर थापामगर र टंकबहादुर थापामगरलाई मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १७ (३) नं. बमोजिम जनही ३ (तीन) वर्ष कैद सजाय हुने तथा प्रतिवादीहरु भिमबहादुर थापामगर र गोपाल थापामगर मृतकलाई मार्ने कार्यमा संलग्न भएको भन्ने निर्विवाद सबूद प्रमाणबाट नदेखिएकोले निजहरुले अभियोगदावीबाट सफाई पाउने ठहर्छ भनी शुरु काभ्रेपलान्चोक जिल्ला अदालतले गरेको फैसलालाई पुनरावेदन र साधकको रोहबाट हेरी सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६८/११/१६ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । प्रतिवादी कृष्णबहादुर क्याप्ल्याकी मगरको हकमा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट पेस भएको साधक फैसलासमेत सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदकहरुको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन । प्रस्तुत मुद्दाहरुको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाईदिनू ।

न्यायाधीश

म उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: ताराप्रसाद डाँगी

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति सम्बत् २०७६ साल आषाढ महिना ०२ गते रोज ०२ शुभम-----